

מערך שיעור

ירושלים, חבית הנפץ והדרקון (גיטין נ"ו ע"ב): על כוחו של דימוי.

הצעה ללימוד לקראת תשעה באב.

הקריקטורה של מישל קישקה מתכתבת היטב עם המדרש אודות ירושלים
הבוערת ערב חורבן הבית השני,

החיבור בין השניים הובא לידיעתנו על ידי שי צ'רקה

ואנו הפכנו זאת לפעילות...

1. הציגו בפני התלמידים את הקריקטורה של מישל קישקה, [1] שהתפרסמה באוקטובר
2014. החודש הסתיים בניסיון ההתנקשות בחייו של חה"כ יהודה גליק, אולם קדמו לו פיגועי
דריסה, סכינאות וירי.

בקשו מהתלמידים להתבונן היטב בפרטי הקריקטורה ושאלו: מה לדעתכם הייתה
הקריקטורה אומרת לו היה לה פה?

אספו במליאה את תשובות התלמידים ובקשו מהם להסביר על אילו חלקים מן הקריקטורה
הם מתבססים.

מערכ שיעור

2. לציין באזני התלמידים:

הקריקטורה מתייחסת לנקודת זמן מסוימת ומשאירה אותנו בשאלה, האם חבית הנפץ תתפוצץ? האם ניתן לעצור את הפצצה המתקתקת?

לשאל:

מי מעוניין להפסיק את בעירת הפתיל? מי מעוניין להבעיר את הבירה?
מה ניתן לדעתכם לעשות על מנת שהחבית לא תעלה באש?

3. הדימוי של ירושלים כחבית מופיע גם במדרש העוסק בחורבן בית שני,

אלא שהפעם מדובר בחבית דבש עליה כרוך דרקון.

לפני קריאת המדרש כדאי לברר עם התלמידים מה מייצר כל אחד מהדימויים,
ירושלים כחבית חומר נפץ אליה כרוך פתיל וירושלים כחבית דבש עליה מתפתל דרקון.

מי היא העיר ירושלים על פי כל אחד מדימויים אלה?

מה התקווה ומה האתגר שמייצר המדרש או מייצרת הקריקטורה?
איזה מן השניים אתם מעדיפים? מדוע.

4. לפני קריאת המדרש כדאי לתת את הרקע ההיסטורי:

השנה היא 70 לספירה, ירושלים נתונה תחת מצור של חיילי רומי מזה שלוש שנים. בריוני
העיר מעוניינים להבעיר את השטח, שורפים את מחסני המזון והאספקה של עשירי העיר,
ואינם מאפשרים יציאת תושבים החוצה. רבי יוחנן בן זכאי מוברח החוצה בארון מתים ופוגש
את אספסיאנוס מפקד האויב.

בפיו של רבי יוחנן בשורת מתינות,

זהו חלק מתיאור המפגש בין השניים הקיים במסכת גיטין דף נ"ו עמוד ב:

"...אמאי לא קאתית לגבאי עד האידנא?

בריוני דאית בן לא שבקינ.

אמר ליה: אילו חבית של דבש ודרקון כרוך עליה לא היו שוברין את החבית בשביל דרקון?
אישתיק.

קרי עליה רב יוסף ואיתימא רבי עקיבא (ישעיהו מד, כה) "משיב חכמים אחר ודעתם יסכל"
איבעי ליה למימר ליה: שקלינן צבתא ושקלינן ליה לדרקון וקטלינן ליה וחביתא שבקינ לה"

מערך שיעור

תרגום:

אמר אספסיאנוס לרבי יוחנן:

מדוע לא באת אלי עד עתה?

ענה רבי יוחנן: בריונים שבירושלים לא התירו לי לצאת את העיר.

אמר אספסיאנוס: לו הייתה בידנו חבית של דבש שעליה כרוך דרקון – האם לא היינו שוברים את החבית על מנת להמית את הדרקון?

(אספסיאנוס מציע למעשה להרוס את העיר ירושלים על מנת לנטרל את הבריונים הכרוכים עליה כדרקון...)

שתק רבי יוחנן.

רבי יוסף, ויש אומרים רבי עקיבא, מתחו ביקורת על שתיקתו זו של רבי יוחנן

וקראו עליו את הפסוק: "משיב חכמים אחור ודעתם יסכל".

לדעתם, היה צריך רבי יוחנן להשיב למפקד הרומי:

על מנת להרוג את הדרקון יש ליטול צבת להפריד את הדרקון מהחבית ולהרוג

ואת העיר להשאיר על תילה.

(ההצעה היא להרוג את הבריונים שבירושלים, אולם לא במחיר הפגיעה באנשי העיר כולה).

5. לשאול את התלמידים:

- במדרש שתי הצעות לטיפול בבריוני העיר – עבריינים פוליטיים בלשון ימינו. מהן שתי ההצעות? מה ההיגיון שיש בכל אחת מדרכי הפעולה?
- איזו משתי ההצעות הייתם מציעים כיום למקבלי ההחלטות, שעה שהם פועלים נגד בריונים המבקשים להבעיר את המצב?
- מדוע?
- האם יש לכם הצעה אחרת?

6. הצעה לתלמידים לסיכום המהלך:

- ציירו קריקטורת המשך לזו שצייר קישקה, ובה ההצעה שלכם לכיבו הפתיל הבוער.
- נסחו מכתב לחברי הקבינט הביטחוני ובו תסבירו כיצד כדאי לטפל במעשים קיצוניים המבקשים להבעיר את המציאות, נמקו את הצעתכם.
- נסחו תשובה של רבי יוחנן לאספסיאנוס במקום השתיקה בה נקט.

[1] הקריקטורה- באדיבות האמן מישל קישקה. עוד יצירות ניתן לראות בבלוג שלו: